

Encyclopedia of Arabic Literature (ed. J. S. Meisami – P. Starkey), London 1998, II, 562-563; *Üsâme İhtiyâr*, “Mutrân (Halil)”, *el-Mevsû’atü’l-‘Arabiyye*, Dimaşk 2007, XVIII, 868-869; Sabry Hafez, “Apollo Group”, *The Encyclopaedia of Islam Three*, Leiden 2007, fas. 3, s. 135-136.

YILMAZ ÖZDEMİR

HALİM EFENDİ

(ö. 1313/1896)

Şeyh, tamburî, sinekemanî, neyzen ve mûsiki hocası.

İstanbul Beyazıt'ta Soğanağa mahallesinde doğdu. Hüseyin Vassâf doğum yılını 1240 (1824-25) olarak kaydeder. Asıl adı Süleyman Abdülhalim olup Tâhir Efendi'nin oğludur. Öğrenimi hakkında kaynaklarda yeterli bilgi yoktur. Üsküdar'da Tabaklar Rifâî Tekkesi şeyhi Mehmed Nûri Efendi'ye intisap etti. Şeyhinin vefatı üzerine halifesi olan, Fatih'te Oda-başı'ndaki Rifâî Tekkesi'nin bânisi Şeyh Abdullah Vehbi Efendi'den icâzet aldı. Erenköy'de Kozyatağı semtinde kendi maddî imkânlarıyla bir cami ve tekke inşa ettirdi. Hayatının sonuna kadar bu tekke-de şeyhlik, camide imam ve hatiplik yaptı. Hüseyin Vassâf'ın ifadesine göre 8 Ramazan 1313 (22 Şubat 1896) tarihinde vefat etti ve dergâhın hazîresine defnedildi. Yerine küçük oğlu Şeyh Rızâ Efendi dergâhın meşihatına getirildi.

Dönemin tambur, ney ve sinekeman üstatlarından olan Halim Efendi'nin neydeki hocası Galata Mevlevîhânesi neyzenbaşlarından Deli İsmâil Dede Efendi'dir. Sinekemanî Agop'tan sinekeman, tamburî Nikolaki'den tambur dersleri alarak kendini yetiştirmiştir. Piyasa usulü tamburu Nikolaki'den, geleneksel tambur tavrını Kuyumcu Oskiyam'dan edinmiş ve ondan üç yıl kadar meşketmiş, bu tavrı daha sonra talebesi M. Suphi Ezgi'ye de öğretmiş, Batı notasını da son yıllarında bu

talebesinden öğrenmiştir. Türk mûsikisinin engin bilgisiyle tanınmış olup özellikle saz eserleri konusunda farklı bir yere sahiptir. Pek çok talebe yetiştiren Halim Efendi hâfızasındaki yüzlerce peşrev ve saz semâisinin doksan kadarını talebesi M. Suphi Ezgi'ye meşketmiş, Tamburacı Osman Pehlivan'ın ilk tambura hocası olmuştur. Ayrıca oğlu Rızâ Efendi'ye tambur ve ney, neyzenbaşı Cemal Dede'ye ney, Şeyh Hüseyin Fahreddin Dede'ye ney, tambur, Hamparsum notası, mûsiki nazariyatı ve saz eserleri, Hayrullah Tacettin'e dinî mûsiki, Zekâizâde Hâfız Ahmed'e mûsiki nazariyatı dersleri vermiştir. Yakınlarının ifadesine göre Kâdiriyye tarikatına da bağlılığı vardı. Yazın Kozyatağı'nda tekkesinin yanındaki evinde, kışın İstanbul tarafında oturur, tekke yakınındaki 10 dönümlük bağda üzüm yetiştirerek geçimini sağlardı. Tekkesi dönemin devlet erkânının sıkça uğradığı, İstanbul'un en tanınmış tekkelerindendi. Halim Efendi özellikle misafirperverliği ve cömertliğiyle tanınırdı. Yazın cuma günleri çeşitli yerlerden gelen tarikat mensuplarına yemek ikram eder, uzaktan gelen ve maddî durumu elverişli olmayanların yol paralarını verirdi. Neyzen Aziz Dede'nin, “asrımızın en büyük ney üstadı” dediği Halim Efendi bestekârlıkla fazla meşgul olamamış, günümüze tek eseri olan ısfahan saz semâisi ulaşmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Mûsikisi*, İstanbul 1933-53, I, 3-5; IV, 149; V, 500; Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1942, II, 503-505; Sadun Aksüt, *Türk Musikisi'nin 100 Bestekârı*, İstanbul 1993, s. 219; Hür Mahmut Yücer, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl)*, İstanbul 2003, s. 404-405; Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ* (haz. Mehmet Akkuş – Ali Yılmaz), İstanbul 2006, I, 256-257; Yılmaz Öztuna, *Türk Mûsikisi: Akademik Klasik Türk San'at Mûsikisi'nin Ansiklopedik Sözlüğü*, Ankara 2006, I, 326-327; M. Baha Tanman, “Kozyatağı Tekkesi”, *DBİst.A*, V, 81-82.

NURİ ÖZCAN

HAMÂRNEH

(حمارنه)

Sâmî Halef Hamârneh
(1925-2010)

Özellikle
tıp ve eczacılık alanındaki
çalışmalarıyla tanınan
Ürdünlü İslâm bilim tarihçisi.

2 Şubat 1925 tarihinde Amman'ın güneybatısındaki Me'debâ'da bir hıristiyan Arap ailenin yedinci çocuğu olarak dünyaya geldi. Bu sırada kendisine verilen Selâme adı daha sonra Sâmî şeklinde değiştirilmiştir. İlk ve orta öğrenimi

esnasında tarih ve matematiğe büyük ilgi duydu. Lise yıllarında, hasta ve yoksulların maddî ve ruhî sıkıntılarını giderebilmek için ilgisi tıp öğrenimine yöneldi. Babası eczacılık hususunda ısrar edince Şam'daki Suriye Üniversitesi Eczacılık Enstitüsü'ne girdi. Bir taraftan eğitimine devam ederken bir taraftan da çalıştı ve 1946'da Eczacılık Enstitüsü'nden mezun oldu. Suriye'nin Deyriyatîye şehrinden olup o sırada Şam'a hastahane eğitimi için gelen hemşire Nezhe ile 1948'de evlendi ve Ürdün'e döndü. Amman'da dört yıl kadar eczacılık yaptıktan sonra 1952'de göçmen olarak Amerika Birleşik Devletleri'ne gidip yerleşti. Burada ileri seviyede tıp öğrenimine devam ederek 1956'da Wahpeton'daki North Dakota State Üniversitesi College of Science'ta eczacılık ve biyokimya alanında yüksek lisans yaptı. Bu tarihten itibaren çalışmalarını Arap-İslâm tıp kültür, felsefe ve tarihi üzerine yoğunlaştırdı. Bu amaçla belgeleri, önemli yazmaları incelemeye yöneldi; resmî ve özel birçok kütüphane ile dokümantasyon merkezini dolaştı, özellikle tıp mesleğine ve bununla ilgili ilimlere ait bir kısmı nâdir belge ve yazmaları gün yüzüne çıkararak inceledi.

Wisconsin Üniversitesi'nde Ebû'l-Kâsım ez-Zehrâvî'nin *Kitâbü't-Taşrif li-men 'aceze 'ani't-te'lif*inin bittkisel yağlarla yapılan ilâçlara (edhân) dair yirmi beşinci makalesi üzerine hazırladığı, Endülüs İslâm medeniyeti, Zehrâvî'nin tıp tarihi içindeki yeri ve *et-Taşrif*'in Latin Avrupası'nda tıp bilimlerinin kuruluşundaki rolü, yazmaları ve muhtevasının tahliline dair geniş bir giriş de içeren doktora tezini tamamlayan Hamârneh (*Some Pharmaceutical Aspects on Al-Zahravi's Al-Tasreef*, 1959) daha sonra bu çalışmasını gözden geçirip yayımladı (aş.bk.). Bu sırada hazırladığı İslâm tıp bilimi ve tarihiyle ilgili eserler ve süreli yayınlar bibliyografyasını yayımladı (1964). Ardından Kahire'de Dârü'l-kütübi'l-Misriyye'de bulunan tıp ve eczacılık yazmaları üzerine çalışarak iki tıp koleksiyonunun katalogunu bir girişle birlikte neşretti (1967). Bunu Şam'da Dârü'l-kütübi'l-Zâhiriyye'deki tıp yazmalarıyla ilgili kitabı izledi (1969). Amerika, Avrupa, Pakistan, Hindistan ve Ortadoğu'da çıkan çeşitli dergilerde tıp bilimleriyle ilgili İngilizce çok sayıda makalesi yayımlandı. Bunların büyük bir kısmı Münvever Enver Enîs'in editörlüğüyle bir araya getirilip iki cilt halinde neşredildi (1983-1984). Ardından yakın memleketlisi İbnü'l-Kuf hakkındaki kitabı, British Library'deki tıp ve eczacılıkla ilgili eserlere

Halim Efendi'nin bânisi olduğu tekkenin hazîresindeki mezarı